

EL PAPER DE LA HISTÒRIA EN EL CAMÍ CAP A LA SOBIRANIA

1. Introducció

Els processos d'alliberament nacional a Europa durant el darrer segle han seguit camins diversos. Uns han estat fruit de guerres mundials i uns altres ho han estat de guerres locals, però els que s'adapten millor com a referents en les circumstàncies europees actuals i a la manera de ser catalana d'ara són aquells que han seguit unes vies pacífiques, les quals han reeixit quan, pel cap baix, s'han donat aquest parell de factors favorables: consens social i suport internacional.

- a. **Un consens social** molt majoritari entre la població a favor de la independència (al qual s'hi arriba des de diferents fórmules, però sempre comptant amb els poders econòmics locals majoritàriament a favor).
- b. **Un suport internacional** suficient per a avalar des del primer moment una declaració d'independència de caràcter representatiu i democràtic.

Resulta adient esmentar a tall d'exemple el cas de Noruega, en el passat, i el probable d'Escòcia, en el futur.

És evident, si no creiem viure al país de les meravelles, que la societat catalana encara té pendent de concloure la configuració del consens social intern i l'assoliment dels suports internacionals necessaris abans descrits, tot i que ja s'hagi fet molta via en aquesta direcció.

I dins de l'actual situació del procés d'alliberament nacional, quin paper juga allò que anomenem “la Història”?

La investigació i la divulgació de la nostra Història juguen el paper de desfer les mentides difoses sistemàticament i reiterada des del *Ministerio de la Verdad* —que diria Orwell— de l'Estat Espanyol, borbònic o no, que és per a nosaltres l'encarnació del Gran Germà definit a 1984. I assumir aquest paper representa establir un discurs historiogràfic propi, per a conèixer-nos nosaltres mateixos i per a fer-nos conèixer com cal. Dit de manera planera: cal reescriure rigorosament la Història des del punt de vista dels catalans que se senten hereus d'aquells que mai no s'han considerat derrotats. Perquè el 1714, recordem-ho, els catalans capitulen davant forces militars estrangeres molt superiors en nombre, però, com els fets històrics posteriors demostren, no es rendeixen.

Aquesta revisió de la crònica dels fets i l'imaginari històric cal fer-la sense complexos: com a sobirans del nostre destí col·lectiu, que és el que som. Tenim l'exemple de dos grans cronistes, Muntaner i Desclot, que al segle XIII i cavalcant sobre l'onada expansiva de la nació estableixen els models referencials d'una història nacional com cal: un relat potent, raonablement objectiu, i fonamentat més en fets comprovables que no pas en especulacions.

Els primers que hem d'assumir, practicar i difondre aquesta visió de la història, vista des de la nostra perspectiva i no des de la dels altres, som els catalans. Després ja ho acceptaran els altres, siguin congressistes nordamericans, catedràtics berlinesos, o japonesos embadalits amb l'obra de Gaudí que, recordem-ho tant com calgui, és una figura senyera del nacionalisme català que passa pels calabossos de la *policia española*, detingut per les seves idees i negar-se a parlar en castellà.

2. Línies d'acció.

Des de la investigació històrica (a nivell personal, universitari, associatiu i institucional) i més encara des de la divulgació (premsa periòdica, llibres historiogràfics, narrativa històrica, món audiovisual, xarxa internauta) cal treballar, en quatre línies d'actuació:

- a) **Posar de manifest els valors positius del pactisme català**, per ser un model avançat del dret constitucional, tant en comparació amb el model absolutista, tan car a la dinastia borbònica, com davant d'altres models europeus coetanis. En aquest sentit la Universitat catalana, en el seu conjunt, ens ha fornit de diferents estudis sobre el funcionament de les institucions que configuraven l'Estat català de l'Edat Moderna, sobretot el de la Diputació del General i el del Consell de Cent, però també, i aquest sí que és un valor afegit propi del país, el de la Junta de Braços, organisme més representatiu que les pròpies Corts, reforçat en la revolució de 1640 i mantingut fins a la caiguda de Barcelona el 1714.

Un estudi comparatiu d'aital magnitud permet mostrar a la societat catalana i al món acadèmic i polític internacional, que l'Estat català funciona fins 1714 d'una manera ben moderna i eficaç, tant políticament com social. Hom ha volgut fer creure, als catalans i al món, que eliminar aquest model eficient i en progrés cap a la democràcia, i substituir-lo per l'absolutisme borbònic i una ineficient burocràcia és un gran benefici que ha

estat aportat per administració castellana a Catalunya, per la gràcia de Déu. I hom ha pretès, tot de passada, fer oblidar que aquesta retrògrada aportació arriba com a seqüela d'una post-bèl·lica ocupació militar, perllongada fins ara, que va de Salses a Guardamar i de Maó al Cinca.

- b) **Establir amb claredat les continuïtats del “segle llarg” (1714-1833), que permetin demostrar la constant repressió exercida sobre el poble català en el seu conjunt entre la pèrdua de la sobirania i els inicis literaris de la Renaixença.** Diferents estudis i recerques recents, tant des del món universitari com des dels investigadors no lligats a la universitat, posen cada cop més de manifest com els episodis del “segle llarg” que va de 1714 a 1833 no fan més que mostrar la continuïtat dels dos posicionaments: l'espanyol, opressor i ocupant, i el català, defensor de les llibertats perdudes i resistent. Amb aquest enfocament, la repressió posterior a la Pau de Viena de 1725, el memorial de greuges de 1760, l'avalot de les quintes de 1773, els rebomboris del pa de 1789 i fins alguns episodis de la Guerra del Francès (1808-1814), prenen la rellevància que els hi correspon. Així i tot resta una important tasca d'investigació d'arxius per tal d'omplir els anys sense episodis coneguts amb el ferm propòsit de deixar ben clar que els papers d'ocupant espanyol convençut (i també francès, pel que fa als comtats del nord) i català oprimat i inconformista es mostren —ara obertament, ara latents— durant tot aquest borbònic segle llarg previ a la Renaixença. Una Renaixença que, de fet, s'origina força abans de la data oficial, amb les actuacions vinculades a la Junta de Comerç i l'administració napoleònica del general Augereau, que encarrega a Ballot la seva Gramàtica.
- c) **Desmuntar la mitologia castellanista de la *España plural*, iniciada amb la centralista *Constitución* de 1812 i proseguïda sistemàticament durant els segles XIX (sobretot amb l'invent de la *división provincial de España*, que volen intocable, per esquarterar per la via administrativa tant el Principat de Catalunya com el Regne de València), el segle XX (quan Catalunya esdevé per al *Ejército Español* l'enemic a batre després de les derrotes colonials de 1898 davant dels USA), i el XXI (amb el fonamentalisme d'una *Constitución*, de 1978, intocable i neofranquista).**

Aquest objectiu cal assolir-lo des del discurs històric d'una societat catalana que, tot intentar primer l'encaix en una Espanya Federal, que és la via autonomista, s'adona de la inviabilitat d'aquest projecte i genera la via independentista, els inicis de la qual podem situar al voltant de l'anomenat Sexenni Revolucionari de 1868-1874.

- d) **Posar de manifest l'aptitud militar, financera i de tota mena dels catalans, els nostres èxits i els nostres grans personatges.** Davant la tendència a oblidar les virtuts dels catalans i de menystenir qualsevol aspecte o personatge del país, quan no se'l fa estranger, cosa que ajuda a alimentar la baixa autoestima i l'autoodi, es fa necessari recuperar personatges i gestes dignes de ser esmentades amb orgull. Si la UNESCO reconeix avui que el Partenó forma part del Patrimoni de la Humanitat, el poble català ja ho fa al segle XIV, quan l'anomena *Castell de Cetines* i el mateix Pere III, el Cerimoniós, mana posar una guàrdia de ballesters per preservar aquest monument excepcional. D'això sembla que se'n diu avançar-se a la jugada o, menys esportivament, tenir visió de futur. El cavaller Cristòfor Despuig diu el 1557 a *Los col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa* que : (...) *la jornada de les Índies del mar Océano, que Cristòfol Colom, genovès, comenà i après acabaren Ferrando Cortés i Francisco Pissarro ab pròspera fortuna del mateix rei don Fernando d'Aragó, per manament i ordre del qual se començà, s'ha d'atribuir no gens a castellans.* Les coses que diu el cavaller Despuig dels castellans (sense pels a la llengua) i de la monarquia hispànica (amb el degut respecte als senyors reis) són un testimoni esborronador. I, podríem dir, amb visió de futur, perquè Despuig coincideix amb els punts de vista d'aquells que treballen avui, al segle XXI, per refer l'imaginari català i reconstruir la història al marge de les manipulacions sofertes durant els darrers 500 anys. Altrament, la pretesa decadència dels catalans al Renaixement i el Barroc és una invenció, que els documents i l'anàlisi del patrimoni sobrevivent desmenteixen del tot. I tenim munts de personatges d'aquells que se'n diu "de pel·lícula" i amb trespàs de vencedor, poc o molt coneguts: Francesc de Tamarit, Ermengol Amill, Josep Bellver, Josep Rovira, etc. A més de personatges tan atractius com els Ferragut esdevinguts Farragut als USA, el polifacètic Narcís Monturiol, la gentil espia Marianna de Copons, el polític i guionista de cine Josep

Carner-Ribalta, el guerrer i escriptor Ramon Muntaner, el príncep Fortuna i tants d'altres. Perquè, al cap i a la fi, si el 1919 ningú no s'hagués mostrat al món com a polonès, com feren, en el seu moment, el lluitador independentista Tadeusz Kosciuszko, el revolucionari i músic Frederic Chopin, l'aristòcrata i escriptor Jan Potòcky o el general Pilsudsky, avui Polònia no existiria com a Estat i membre de la Unió Europea.

3. Eines de treball i espais de col.laboració

Les línies d'acció proposades precisen de coordinació, estímuls i, sobretot, de ganes de fer feina i, el que és més important, d'aconseguir fer arribar els resultats al conjunt de la societat catalana. Fer, en conseqüència, tant tasques d'investigació com de difusió massiva. Malgrat que no comptem encara amb un autèntic "espai català de comunicació", sí que disposem d'un govern autònom (només el del Principat, lamentablement) amb les seves eines divulgatives i de promoció de la investigació, d'unes universitats -que ja han deixat clar que l'adveniment dels Borbons i l'ocupació de Catalunya no foren un pas cap a la modernitat-, de la iniciativa privada d'un teixit associatiu cultural favorable a aquestes propostes, i d'un ampli col·lectiu d'investigadors que poden posar fil a l'agulla. Només cal coordinar i discriminar positivament la realització de l'estudi comparatiu dels models representatius a l'Europa occidental en l'Edat Moderna i els darrers dos segles, cosa que vol dir la investigació i revisió de la història manipulada i mal estudiada dels darrers cinc-cents anys de Catalunya i el món. Perquè el pes de Catalunya en la història del món entre el segle XV i avui és més important que no sembla. Sí, la memòria històrica va molt més enllà de les conegudes anyades de 1931 a 1936. Sense oblidar, i tornem a la necessària visió de futur, que no podem pretendre commemorar el 2014 amb una actitud a la defensiva, poruga i submissa als dictats "historiogràfics" que ens vindran de Madrid.

La mort de Franco (20 de novembre de 1975) semblava obrir un temps d'esperança. Això no obstant, la promulgació de la Constitución Española (1978), la retallada de l'Estatut de Sau (1979) i la redacció i aprovació de la castradora LOAPA (1982), conseqüència directa del cop d'Estat triomfant del 23-F de 1981, configuren una situació que deixa ben palès, per una banda, que el nou règim democràtic és només el neofranquisme ja previst a la Ley de Sucesión a la Jefatura del Estado de 1966 i, per l'altra, el fet que, més enllà de les preteses aparences democràtiques, el successor de Franco, per ell designat, és Juan Carlos de Borbón.

El fracàs de la “transició” espanyola (més aviat cercle tancat entre el franquisme pur i el franquisme reformat), evident fins a nivells planetaris amb la recent sentència de mort sobre les restes de l'Estatut de 2005, malgrat els missatges manipuladors interessats en proclamar que *Catalunya mai no havia tingut un nivell tan alt d'autogovern*, tot silenciament de passada que aquí, fins a 1714, es gaudeix d'un Estat propi, que representa autogovern al 100%, ha d'empènyer la societat catalana cap a un futur sobirà.

La conselleria de Cultura de la Generalitat hauria d'actuar fent política d'Estat, com si fos el ministeri de cultura del futur i proper Estat Català. Això vol dir, entre altres coses, dotant amb recursos, beques i borses de treball els agents culturals. Amb moderació però. Una cultura dirigida i excessivament subvencionada és una cultura de ventrells agraits i mesells llagoters. Que ningú no ens faci enyorar la iniciativa i la llibertat de la cultura catalana contra el franquisme, evidentment no gens subvencionada.

Però siguem optimistes, que és millor per a la salut de les persones i de les nacions. I recordem que si Noruega és coneix abans de la seva independència, el 1905, gràcies a les seves exploracions polars (finançades com cal i preparades a consciència, i amb expedicionaris molt qualificats) i tot això esdevé molt important en l'assoliment de la seva plena sobirania, resulta que a hores d'ara l'Agència Espacial Europea (ESA) dirigeix el llançament dels seus vehicles espacials de tota mena amb software català, que Bèlgica i Suïssa fabriquen les seves famoses xocolates amb maquinària de Sabadell, i que la Xina emergent brinda pels seus èxits amb milions d'ampolles de cava del Penedès.

Ens agrada la història perquè ens interessa el futur.

Josep Catà, Jordi Peñarroja i Antoni Muñoz